

L'ÀFRICA SOTA LA MIRADA DE LA PREMSA

Roger Cumeras Viladecans
Postgrau Societats Africanes 2011

Tria 20 persones a l'atzar al mig de Barcelona i demana'ls-hi que et diguin les primeres imatges que els hi venen al cap en sentir el mot "Àfrica". Podríem assegurar que la majoria de les respostes no tindrien res a veure amb moltes de les diferents realitats del continent africà i que divergirien notablement de les imatges que els hi vindrien al cap en sentir els mots "Europa" o "Amèrica".

Aquest estudi pretén indagar en el *perquè* d'aquestes respostes, d'aquestes imatges i no unes altres, essent el preàmbul del que podria ser un gran treball d'investigació, el qual podria fer reflexionar sobre com incidir en els mitjans de comunicació per poder crear una imatge d'Àfrica més real i més propera a la societat catalana i així, poder transformar la forma d'interactuar amb el continent africà. Com apunta el professor José Gómez "Los seres humanos hacemos cosas y creamos situaciones con las palabras, y mediante ellas influimos o manipulamos a otros seres humanos, y transformamos para bien o para mal la sociedad. [...] Todo aquel que ignore el potencial del lenguaje estará desprevenido en un campo de batalla donde se dirime el control de la mente y las conductas en beneficio de objetivos normalmente contrarios al interés general."¹

Intentant respondre a la pregunta "quina imatge té la nostra societat d'Àfrica?", es pretén estudiar la percepció que es té del continent africà. Però aquest objectiu pot arribar a ser amplíssim, abastant una infinitat de temes inimaginables, ja que, avui en dia, la percepció que una societat pot adquirir d'una altra es pot crear a través de moltes vies. Des de la vessant més cultural com la música, el cinema, la literatura, la gastronomia, la filologia, etc., passant per la formació acadèmica, la via de la comunicació boca-orella, la interacció amb els propis immigrants africans i arribant fins als mitjans de comunicació, entre d'altres. Malauradament, d'aquestes cinc vies comentades, actualment només una aconsegueix arribar, de la seva manera, a una gran part de la nostra societat, entenent com a societat analitzada la població catalana.

La vessant cultural cada dia està més viva, tot i que és molt simbòlica la música, la literatura, el cinema, etc. que ens arriba sobre Àfrica i, encara ens n'arriba menys de la que prové directament d'autors africans.

Pel què fa a la formació acadèmica, qualsevol que estigui vinculat al CEA (Centre d'Estudis Africans) pot dir que, encara que estigui en augment, desafortunadament no és ni una mostra representativa la que s'interessa per estudis de l'àmbit africà.

Sobre la comunicació boca-orella, sí que és veritat que en els últims anys hi ha hagut un fort augment de catalans que han passat uns dies al continent africà, ja sigui per turisme, negocis, voluntariat, etc. I que, al retornar, han pogut explicar les seves experiències, però en certs casos es corre el perill de generalitzar, a tot un continent, una realitat viscuda d'un barri concret, en un moment determinat. A part, és un percentatge petit de població el que tria aquestes destinacions, envers a altres continents. I dins del continent, són unes regions concretes les que reben la gran majoria dels catalans.

---

¹ GÓMEZ SOLIÑO, JOSÉ S. 2010. ¿Independencia política y dependencia lingüística?: Las lenguas como factor del desarrollo africano. La Laguna: Centro de Estudios Africano

Respecte la interacció entre els catalans i els immigrants africans, de la qual se'n podria extreure grans coneixements sobre les diferents realitats africanes, no cal dir que és una problemàtica viva, tocada per la política de manera barroera. És una interacció mínima, que no ajuda a poder adquirir una percepció sobre el continent africà.

Els mitjans de comunicació acaben sent doncs la via més penetradora que té la societat catalana per adquirir informació i coneixements de les diferents societats africanes dia rere dia.

Per tant, si es pretén estudiar la percepció que té la nostra societat d'Àfrica, una font relativament representativa és centrar-se en els mitjans de comunicació.

Dins d'aquests termes, i buscant un objectiu més precís, aquest estudi tracta sobre el tipus de notícies del continent africà que surten als mitjans de comunicació catalans, per confirmar la hipòtesis de que la imatge dels africans que es reflecteix de la premsa catalana tendeix a reduir-se a uns tòpics concrets i a generalitzar tot el continent. Un fet terriblement inapropiat, ja que, com deia el periodista Kapuściński, "fora del mot geogràfic, l'Àfrica no existeix. És només per la nostra comoditat, per simplificar les coses, que fem servir el terme Àfrica."²

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Com s'acaba d'anunciar, aquest estudi tracta sobre el tipus de notícies del continent africà que surten a la premsa catalana, per confirmar que la imatge d'Àfrica que reflecteixen els mitjans de comunicació tendeix a reduir-se a uns tòpics concrets. Per això cal escollir des d'un inici, i amb un criteri professional, els mitjans a analitzar.

L'escala de l'estudi que s'ha establert és a nivell de Catalunya, ja que, amb una població d'uns 7,5 milions de persones, estableix una entitat d'estudi suficientment gran i prou variada per poder-ne treure conclusions significatives.

Per fer la selecció dels mitjans de comunicació adients per a aquest estudi, s'han utilitzat les dades de la segona onada del 2012 del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura de Catalunya, publicades al juliol del 2012, que abasta el període de juliol del 2011 a juny del 2012. Aquest baròmetre l'edita de forma quadrimestral la Fundació d'Audiències de la Comunicació i la Cultura (FUNDACC). A nivell de l'Estat Espanyol, coexisteixen dos sistemes per mesurar l'audiència de la premsa: el control de difusió de l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD) i l'enquesta realitzada per l'Associació per a la Investigació de Mitjans de Comunicació (AIMC) amb una mostra de 30.000 entrevistes. Tot i que, les dades entre aquests dos mitjans estatals coincideixen força amb les dades de la FUNDACC, s'ha cregut més oportú utilitzar les darreres pel fet que aquestes dades s'extreuen d'un estudi d'audiències editat en base a una mostra de 20.000

---

² KAPUŚCIŃSKI, RYSZARD. 2001. Heban. Polònia

entrevies al llarg de tot el territori de parla catalana, essent així més afinades, més reals i més representatives.

Dins dels mitjans de comunicació, aquest estudi s'ha centrat única i exclusivament a la premsa escrita, per varies raons. En primer lloc, mesclar mitjans de comunicació en dificulta l'extracció de resultats.

Per una altra banda, s'ha de dir que la penetració dels diaris no arriba al 50% de l'audiència, segons les dades de la 2a onada del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura de Catalunya, assolint tan sols el 42,1% de lectors diaris. Comparant-la amb la resta dels altres grans mitjans pot semblar baixa, ja que la televisió gaudeix d'un 92,1% de telespectadors diaris, la radio té un 56,8% d'oients diaris i Internet un 55,6% d'usuaris diaris.³ Fins i tot, podria semblar absurd el fet de centrar l'estudi en la premsa escrita. Però dins d'aquests alts percentatges, s'ha de dir que s'hi engloba una gran varietat de continguts i d'informacions, els quals generalment tenen molt poca rellevància sobre l'àmbit del continent africà.

Una altra raó és que el tipus de mitjà influencia molt sobre els continguts que emet. La ràdio, per exemple, acostuma a tenir un abast molt més regional. Mentre que la televisió, tot i que amb una bona capacitat per tocar temes internacionals, acostuma a emetre els programes interculturals amb més continguts per adquirir coneixements de realitats africanes en hores de baixa audiència i en canals de segona gama, com el 33 a Televisió de Catalunya o La 2 a Televisión Española, ja que a aquests programes no els augmenta l'audiència. Per contra, la premsa escrita pot ampliar molt el seu ventall d'informacions (amb la seva versió on-line encara més), augmentant així les possibilitats de publicar continguts internacionals i, en conseqüència, augmentant les possibilitats de publicar continguts sobre Àfrica.

I per últim, és complicat comparar el nombre de lectors diaris amb el nombre de telespectadors, oients o usuaris diaris. Així com la majoria de lectors de periòdics acostumen a llegir-lo o fullejar-lo tot, és impensable que tant els telespectadors com els oients restin davant de llurs mitjans les 24 hores del dia.

Com a opinió personal, crec que la premsa escrita és el mitjà de comunicació a Catalunya que de moment, pel tipus d'estructura que té, pot cobrir més quantitat d'esdeveniments internacionals i amb major qualitat, i transmetre'ls a la població.

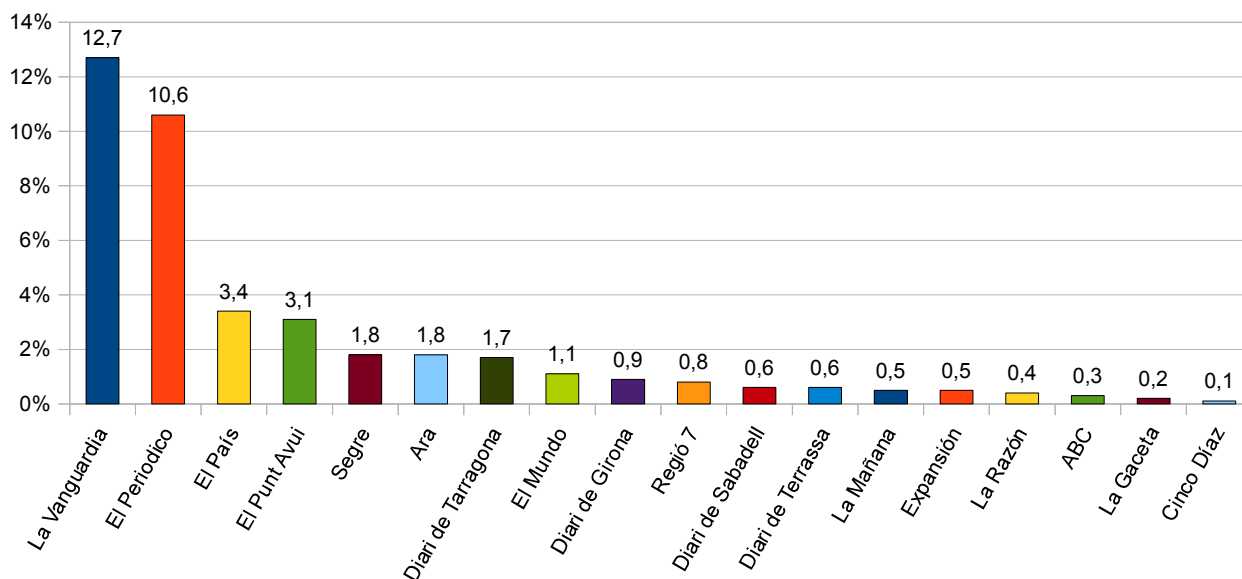
En aquest cas, per poder obtenir una mostra adequada de la premsa escrita catalana, s'han agafat els 3 diaris més llegits a Catalunya d'informació general, aconseguint així sobrepassar la línia del 25% de lectors diaris del global de la població. Concretament, segons l'última onada del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura de Catalunya, els diaris més llegits o fullejats a Catalunya d'informació general són, per ordre de rellevància, La Vanguardia, amb un 12,7% de lectors diaris, El Periódico de Catalunya amb un 10,6% i El País, amb un 3,4%. Sumant els percentatges dels 3 rotatius s'obté un 26,7% de lectors diaris. No s'han analitzat més periòdics pel fet que la penetració de la resta de diaris, amb contingut d'àmbit internacional,

---

³ FUNDACC. 2012. Resum 2a onada 2012. Baròmetre de la comunicació i la cultura de Catalunya. Barcelona, juliol

no arriba al 2% de lectors diaris, com són l'Ara, El Mundo, etc.⁴

En la següent gràfica, es poden observar els percentatges de la premsa d'informació general catalana.

Pel que fa al període analitzat, s'ha de començar admetent que ha sigut una elecció bastant complicada.

Des de que a principis d'octubre de 2010, tal com diu l'historiador Jordi Creus al diari Ara, s'iniciaren les protestes dels països àrabs, la premsa internacional ha centrat, amb una especial atenció, la seva mirada envers les regions del Magrib i l'Orient Mitjà, per seguir de ben a prop tot allò que feia referència a l'anomenada Primavera Àrab.

“La revolta de les haimes. L'octubre del 2010, milers de haimes (típiques tendes de lona dels habitants del desert) s'agrupaven els afores d'Al-Aaiun, la capital del Sàhara Occidental. Aquell campament improvisat, conegut amb el nom de Gdeim Izik per la zona on s'aixecava, l'omplien una gernació de saharauis que protestaven per les condicions de vida imposades pels 35 anys d'una ocupació marroquina que els obliga a viure com estrangers a la seva pròpia terra. Aquest i no cap altre va ser l'inici de la Primavera Àrab, el moviment de protesta que ha afectat la majoria de països de l'àrea, que ha fet caure governs i que, en definitiva, ha canviat la fisonomia d'uns territoris alguns dels quals ja mai més no tornaran a ser com abans.”⁵

Aquestes revoltes perduraren tot el 2011, amb certes continuïtats en aquest darrer any. A més, des de finals del 2011 hi ha hagut una sèrie d'eleccions, ja siguin presidencials, legislatives o parlamentàries, relacionades amb la Primavera Àrab que també han atret la premsa internacional, com són les eleccions legislatives de Tunísia (octubre 2011), les eleccions parlamentàries del Marroc (novembre 2011), les eleccions parlamentàries d'Egipte (novembre 2011 a gener 2012), les eleccions legislatives d'Egipte (gener i febrer 2012), les eleccions presidencials del Senegal (febrer i març 2012), les eleccions parlamentàries

⁴ FUNDACC. 2012. Resum 2a onada 2012. Baròmetre de la comunicació i la cultura de Catalunya. Barcelona, juliol

⁵ CREUS, JORDI. 2012. L'inici de la Primavera Àrab. Barcelona: Ara, dissabte 4 d'agost

d'Algèria (maig 2012), les eleccions presidencials d'Egipte (maig i juny 2012) i les eleccions legislatives de Líbia (juliol 2012).⁶

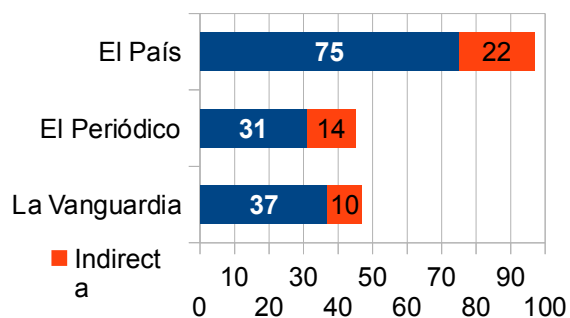
Un parell d'esdeveniments més han condicionat la selecció del període d'estudi. Per una banda, la cacera reial que es va produir al mes d'abril a Botswana, gràcies a la qual tot ciutadà espanyol ha descobert que existeix tal país, i per l'altra la celebració dels Jocs Olímpics de Londres, a l'agost, on molts atletes africans van fer augmentar l'estadística de notícies dels seus respectius països.

Tenint en compte tots aquests factors, es va seleccionar el mes de maig de 2012 per fer l'estudi. Contemplant que durant aquest període es van celebrar les eleccions parlamentàries d'Algèria i la 1a volta de les eleccions presidencials d'Egipte, els resultats obtinguts s'han estudiat allà on ha calgut, amb aquests dos esdeveniments i sense ells, per poder-ne fer una comparativa.

UN MES D'ANÀLISI

En primera instància, s'ha volgut mostrar una comparació general del número de notícies de cada diari que parlen sobre el continent africà, durant el període d'un mes i sense contemplar el tipus de notícia.

Diari	Directa	Indirecta	Total	Mitjana
El País	75	22	97	2,4
El Periódico	31	14	45	1,0
La Vanguardia	37	10	47	1,2

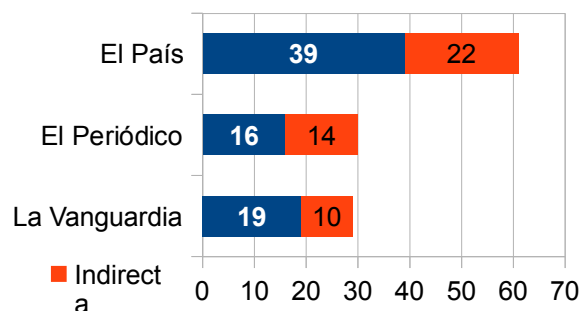
Amb aquests resultats es pot observar d'entrada que El País destaca envers els altres dos rotatius en més del doble de notícies que tracten sobre Àfrica. La divisió entre notícies directes i indirectes s'ha establert de la manera més estricte possible, intentant sempre donar rellevància a aquelles notícies que passen en el propi continent, i deixant en segon terme les que succeeixen fora, tot i poder tenir certa relació amb el continent africà. Tot i això, pot haver-hi certa ambigüitat en la línia divisòria. Per exemple, s'ha establert com a notícia directa "La Haya condena a Charles Taylor a 50 años por crímenes de guerra" pel fet de que, tot i esdevenir-se a Holanda, la persona en qüestió, a part de ser africana, té un paper fonamental en la història de l'Àfrica Occidental. Mentre que s'ha establert com a notícia indirecta "Bardem defiende al Sáhara ante el Parlamento Europeo" ja que, tot i parlar del conflicte saharià, té lloc a Europa i la persona en qüestió és espanyola, sense tenir massa rellevància al continent africà. Malgrat tot, encara que en la majoria de taules apareixerà aquesta divisió, sempre es donarà especial importància a les notícies directes. Pel què fa a l'última columna, es tracta d'una mitjana diària de les notícies directes, al mes de maig.

⁶ Web de la Generalitat de Catalunya

Tot seguit es mostra la mateixa taula que d'abans sota el criteri d'extreure'n les notícies que parlin de les eleccions algerianes o egípcies, per veure l'abast de la resta del continent.

Dades sense les notícies de les eleccions d'Algèria i d'Egipte

Diari	Directa	Indirecta	Total	Mitjana
El País	39	22	61	1,3
El Periódico	16	14	30	0,5
La Vanguardia	19	10	29	0,6

Com es pot comprovar les notícies directes s'han reduït a la meitat en els 3 diaris, mentre que les indirectes no han variat. Això revela des de bon principi que el conjunt de notícies referent a les eleccions d'Egipte i d'Algèria va ocupar gairebé un 50% de les notícies sobre Àfrica durant el mes de maig, totes elles explicades de forma directa. Sobre la relació entre els 3 diaris, es pot comprovar a través de la mitjana que es mantenen les proporcions ja comentades.

D'aquestes primeres dades se'n dedueix que, sense contemplar el tipus de notícia, el diari El País dedica el doble de cròniques respecte La Vanguardia, i més del doble respecte El Periódico, a esdeveniments africans. Malgrat tot, recordant les dades de la gràfica de percentatges de la premsa d'informació general a Catalunya, es pot afirmar que aquesta mitjana d'1,3 notícies al dia d'El País només arriba a un mòdic 3,4% de la població, mentre que el 23,3% de lectors diaris estudiats s'ha de conformar amb rebre 1 notícia sobre l'Àfrica cada dos dies.

Analitzant les notícies segons el tipus de seccions del diari, s'amplien aquests resultats. La primera taula ens mostra varies informacions del conjunt de notícies dels 3 periòdics. Per una banda, una comparació entre les notícies directes i indirectes per cada secció, i per una altra deixa veure la relació de les notícies sobre les eleccions d'Algèria i d'Egipte respecte cada secció.

* Resultat sense les notícies de les eleccions d'Algèria i d'Egipte

Secció	Resultat total		R. sense eleccions A. i E.*	
	Directa	Indirecta	Directa	Indirecta
Cultura		6		6
Economia	2	1	2	1
Esports	1	3	1	3
Internacional	78	12	42	12
Opinió	10	4	4	4
Política	6	2	6	2
Societat	7	8	6	8
Total	104	36	61	36

El primer que crida l'atenció d'aquesta taula és que no hi ha cap notícia directa sobre Àfrica a la secció de

Cultura; tot apunt de cultura es camufla indirectament a través de notícies extra-continentals. La segona dada que ressalta és l'escassetat de notícies directes en la secció d'Esports. En aquest cas concret, la notícia tractava de la cursa en bicicleta *Titan Desert*, l'organització de la qual és d'organismes occidentals, així com la gran majoria de persones participants. Respecte les notícies indirectes d'aquesta secció, la majoria parlen sobre algun tema de jugadors de futbol d'equips europeus de procedència africana.

Una altra secció a comentar és la d'Economia. Tenint en compte que una gran part de tot el continent està en ple creixement econòmic -al 2011 Ghana va ser el segon país del món que més va créixer després de Qatar^{7,8}- és molt insignificant la quantitat de notícies africanes que es reflecteixen en aquesta secció.

Pel què fa a les notícies sobre les eleccions d'Algèria i d'Egipte, simplement comentar que aquestes només afecten, gairebé en la seva totalitat, a les seccions d'Internacional i d'Opinió.

Fent el mateix anàlisi que s'acaba de veure, però separant les notícies per cada diari, podem precisar molt més aquests resultats.

Secció	El País		El Periódico		La Vanguardia	
	Directa	Indirecta	Directa	Indirecta	Directa	Indirecta
Cultura		4		3		1
Economia	2	1				
Esports		1	1	2		1
Internacional	57	10	26	3	34	3
Opinió	6	1	1	2	3	1
Política	6	2		2		
Societat	4	3	3	2		4
Total	75	22	31	14	37	10

Tal com s'observa en les columnes de les notícies directes, mentre El País recull notícies en les diferents seccions (exceptuant les seccions de Cultura i d'Esports, ja comentades anteriorment), El Periódico redueix el ventall a només 4 d'elles i de forma simbòlica en dues d'elles, i La Vanguardia se centra única i exclusivament a publicar notícies sobre Àfrica en les seccions d'Internacional i d'Opinió.

Com que fer un anàlisi pel tema concret de cada notícia seria massa divers, en les següents taules s'han computat les dades segons el context de la notícia; primerament contemplant un context més específic i en segon lloc un de més general.

⁷ El País, 20/10/2012

⁸ Web CIA

Context específic	Directa	Indirecta	Total	% Directa
Accident	1		1	1,0
Arqueologia	1		1	1,0
Art	1	1	2	1,0
Cooperació		2	2	0,0
Crisis Alimentària	2	4	6	1,9
Economia	1	1	2	1,0
Eleccions Algèria	10		10	9,6
Eleccions Egipte	33		33	31,7
Eleccions Líbia	2		2	1,9
Esport	1	1	2	1,0
Futbol		2	2	0,0
Grans mamífers	1	3	4	1,0
Homosexualitat	1		1	1,0
Immigració	4	2	6	3,8
Islam	3	1	4	2,9
Israel		2	2	0,0
Música		4	4	0,0
Narcotràfic		1	1	0,0
Noves tecnologies	1		1	1,0
Pirateria	1		1	1,0
Política	11		11	10,6
Primavera Àrab	9	2	11	8,7
Recursos Naturals	2	1	3	1,9
Revolució Social		2	2	0,0
Sàhara Occidental	4	3	7	3,8
Senyors de la Guerra	5		5	4,8
Show Televisiu		2	2	0,0
Sudan's	1		1	1,0
Terrorisme	5	2	7	4,8
Transició Nacional	3		3	2,9
Violacions sexuals	1		1	1,0
Total	104	36	140	

A primer cop d'ull, les dades d'aquesta taula ens revelen que gran part de les notícies directes es refereix a les eleccions d'Algèria i d'Egipte, a temes de política o sobre la Primavera Àrab, i llavors hi ha un nuvolosa de diferents contextos específics amb contades notícies. Però observant la taula amb més atenció es pot veure que hi ha tot un seguit de contextos específics que es poden agrupar sota un mateix context general, facilitant així la seva analítica i la posterior extracció de conclusions. Per aquest motiu s'ha realitzat una segona classificació intentant catalogar les notícies en un context més general.

Context general	Directa	Indirecta	Total	% Directa
Animals	1	3	4	1,0
Ciència	1		1	1,0
Conflictes històrics	19	9	28	18,3
Conflictes post-contemporanis	6	5	11	5,8
Cooperació		2	2	0,0
Cultura	1	5	6	1,0
Economia	1	1	2	1,0
Eleccions Estatals	45		45	43,3
Esports	1	3	4	1,0
Israel		2	2	0,0
Noves tecnologies	1		1	1,0
Política	11		11	10,6
Primavera Àrab	9	2	11	8,7
Problemes Socials	3		3	2,9
Recursos Naturals	2	1	3	1,9
Religió	3	1	4	2,9
Show Televisiu		2	2	0,0
Total	104	36	140	

D'entrada ens hem de fixar en la tercera i quarta fila, ja que pot sobtar aquesta nomenclatura. Sota aquests dos noms s'hi han agrupat diversos contextos específics seguint el següent barem:

- Conflictes històrics: són aquells que procedeixen directament de conflictes colonials o de les diverses transicions polítiques que hi ha hagut des de les respectives independències de cada país.
- Conflictes post-contemporanis: aquells conflictes que, malgrat que el seu origen prové d'altres conflictes històrics, han nascut com a concepte en l'última dècada.

Amb aquesta segona taula es pot apreciar que, amb un 86,5%, hi ha 5 grans contextos generals dels que acostumen a parlar les notícies directes de la principal premsa catalana sobre Àfrica. Essent les Eleccions Estatals un conjunt de contextos puntuals d'uns períodes concrets i la Primavera Àrab una sèrie d'esdeveniments succeïts en uns països determinats i també durant un període concret, la resta d'aquesta gran majoria de contextos, amb un 34,6%, tracta de Conflictes Històrics, com els Senyors de la Guerra, les Transicions Nacionals, la Immigració, les Crisis Alimentàries o els conflictes en territoris com el Sàhara Occidental o els Sudan's, de Conflictes Post-Contemporanis, com la Pirateria o el Terrorisme, o del gran context de la Política, on la majoria de temes de les notícies es mou entre la corrupció i els partits islamistes.

En l'altre extrem, trobem que temes que podrien ajudar a donar una imatge més propera del continent africà, com la Ciència, la Cultura, l'Economia, els Esports i les Noves Tecnologies, són tractats escasses vegades i bona part d'elles de forma indirecte.

Separant aquestes mateixes dades segons els diaris estudiats, obtenim la següent taula.

País	El País	El Periódico	La Vanguardia
Animals		1	
Ciència		1	
Conflictes històrics	15	5	8
Conflictes post-contemporanis	4	3	2
Cultura		1	
Economia	1		
Eleccions Estatals	36	15	20
Esports		1	
Noves tecnologies	1		
Política	6	2	3
Primavera Àrab	7	1	2
Problemes Socials	2	1	
Recursos Naturals	2		
Religió	1		2
Total	75	31	37

Tot i que es fa difícil poder interpretar correctament aquestes dades, pel breu període analitzat, a grans trets es podria dir que els diaris El País i El Periódico toquen més temes a part dels 5 contextos generals esmentats anteriorment, encara que d'una forma molt minsa. La Vanguardia, per la seva banda, se centra en aquests 5 contextos generals, afegint-hi el context de la religió, amb notícies únicament sobre l'Islam.

Finalment, en les taules que es troben a continuació, s'han analitzat les dades basant-se en el país d'origen de cada notícia, perquè hom pugui visualitzar la procedència de la majoria d'informacions. Prèviament però, s'ha de comentar que el nombre de països que s'ha agafat per fer aquest estudi és 54, atenint-se a les dades de l'ONU.⁹ D'aquesta manera, no es contempen com a països independents:

- el Sàhara Occidental, per la seva denominació segons l'ONU de territori no-autònom. Les notícies referents al Sàhara Occidental es troben juntament amb les dades del Marroc
- els territoris de Somalilàndia i Puntlàndia, dues regions de Somàlia autoproclamades independents al 1991 i 1998 respectivament, però no reconegudes oficialment per a cap país del món. Les notícies relatives a aquests territoris es contempen dins de Somàlia
- la regió d'Azawad, la meitat nord de l'actual Mali, va ser proclamada independent aquest darrer més de maig per moviments tuaregs. De moment però, no gaudeix de cap reconeixement internacional. Les notícies referents a aquesta regió es troben amb les de Mali.

⁹ Web ONU

* Resultat sense les notícies de les eleccions d'Algèria i d'Egipte

País	Directa	Indirecta	% Directa	Directa	Indirecta	% Directa
Àfrica – General		9			9	
Nord d'Àfrica – General	1	4	1,0	1	4	1,6
Algèria	12	2	11,5	2	2	3,3
Angola		2			2	
Botswana		2			2	
Camerun		1			1	
Costa d'Ivori		1			1	
Egipte	38	1	36,5	5	1	8,2
Etiòpia		2			2	
Ghana	1		1,0	1		1,6
Guinea Bissau		1			1	
Guinea Equatorial	2		1,9	2		3,3
Kènia	1		1,0	1		1,6
Libèria	3		2,9	3		4,9
Líbia	11		10,6	11		18,0
Mali	8	3	7,7	8	3	13,1
Marroc	11	6	10,6	11	6	18,0
Moçambic	2		1,9	2		3,3
Nigèria	1	1	1,0	1	1	1,6
R. Centreafricana	1		1,0	1		1,6
R. Democràtica del Congo	1		1,0	1		1,6
Senegal	1		1,0	1		1,6
Somàlia	1		1,0	1		1,6
Sud Àfrica	1		1,0	1		1,6
Sudan	2		1,9	2		3,3
Sudan del Sud	1		1,0	1		1,6
Tanzània		1			1	
Tunísia	3		2,9	3		4,9
Uganda	2		1,9	2		3,3
Total	104	36		61	36	

El primer que cal comentar d'aquesta taula són les files amb el nom d' "Àfrica – General" i de "Nord d'Àfrica – General". Aquests mots es deuen a que hi ha notícies que no parlen d'un país concret sinó de tota una regió. Pel que s'ha trobat en aquest estudi, s'han hagut de fer aquestes dues classificacions a part de la resta de països.

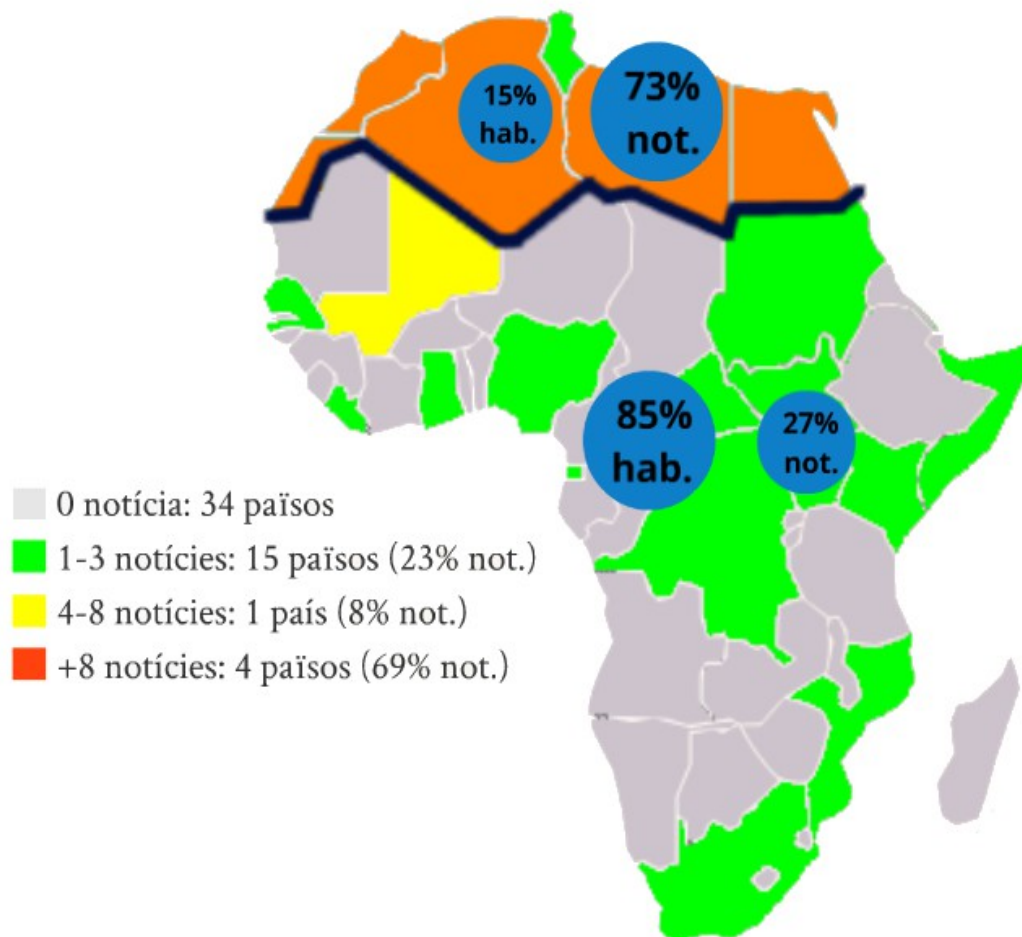
Mirant la taula, es pot afirmar d'entrada que la representació territorial és baixa, ja que dels 54 països només es parla de 20, significat un 37% (amb notícies indirectes s'arriba a 27, que significa un 50%). Però si s'observa més detingudament, es pot veure que hi ha una majoria de països que han sigut objecte de notícia contades vegades. Per poder veure reflectit aquest aspecte s'ha creat la següent taula, on s'hi separen els països per intervals de notícies que parlin d'ells.

* Resultat sense les notícies de les eleccions d'Algèria i d'Egipte

Interval Núm. Notícies	Resultat total			R. sense eleccions A. i E.*		
	Núm. Països	% Països	% Notícies	Núm. Països	% Països	% Notícies
Països cap notícia	34	63,0%	0,0%	34	63,0%	0,0%
Països entre 1 i 3 notícies	15	27,8%	23,1%	16	29,6%	42,6%
Països entre 4 i 8 notícies	1	1,9%	7,7%	2	3,7%	21,3%
Països més de 8 notícies	4	7,4%	69,2%	2	3,7%	36,1%

La taula ens mostra que, observant el total de notícies del mes de maig de 2012, 5 països acaparen el 76,9% de les notícies, que 15 països es queden el 23,1% restant, i que hi ha 34 països dels quals no se'n parla. És a dir, no es menciona res del 63% dels països africans.

Si fem la divisió entre els països de l'Àfrica del Nord i l'Àfrica Subsahariana, veurem que aquest darrer, tenint un 80% de la superfície i un 85% de la població del continent, tan sols és reflectit en el 27% de les notícies. Mentre que l'Àfrica del Nord s'emporta el 73% de les notícies, tenint només un 20% de superfície i un 15% de la població. Els percentatges disminueixen si fem l'anàlisi sense tenir en compte les notícies de les eleccions d'Algèria i Egipte. Tot i això, la diferència entre les notícies de l'Àfrica del Nord i l'Àfrica Subsahariana és de 54% i 46%, respectivament. El següent mapa ens mostra al distribució geogràfica dels percentatges totals.

Per últim, es tornen a exposar les dades en funció del diari on s'han publicat les notícies.

País	el País	el Periódico	la Vanguardia
Algèria	9	2	5
Egipte	30	15	15
Ghana	1		
Guinea Equatorial	2		
Kènia		1	
Libèria	1	2	2
Líbia	9	1	5
Mali	6	4	2
Marroc	6	3	3
Moçambic	1		1
Nigèria	1		
Nord d'Àfrica – General			1
R. Centreafricana	1		1
R. Democràtica del Congo	1		
Senegal			1
Somàlia	1		
Sud Àfrica		1	
Sudan	1	1	1
Sudan del Sud	1		
Tunísia	2	1	
Uganda	2		
Total	75	31	37

Seguint la tònica de les altres taules, El País, és el diari que recull notícies de més diversitat de països del continent, voltant la vintena. Mentre que El Periódico i La Vanguardia s'estanquen en una desena de països per fer els seus articles.

TÒPICS I GENERALITZACIÓ

Dins de la voluntat de confirmar que la imatge d'Àfrica que es reflecteix dels mitjans de comunicació tendeix a reduir-se a uns tòpics concrets i a generalitzar tot el continent, s'han extret les conclusions següents.

Primerament, es vol avançar que no es té la intenció de fer publicitat de cap diari concret. Simplement s'ha limitat a analitzar les dades i llegir-ne els resultats. Dit això, es pot afirmar que el rotatiu més adequat, entre els 3 analitzats, per estar més informat sobre el què passa al continent africà és El País; dedica el doble d'articles a notícies sobre Àfrica respecte El Periódico i La Vanguardia, tracta més contextos i parla de més països. Malgrat això, la seva penetració entre la població catalana és menys de la meitat que els altres dos. Tot i això, si es vol donar una imatge més parcial, propera i que s'acosti més a les realitats africanes, als 3 diaris els queda un llarg camí per recórrer, sobretot veient que la premsa escrita és el mitjà de comunicació a Catalunya que de moment, pel tipus d'estructura que té, pot cobrir més quantitat d'esdeveniments internacionals i amb major qualitat, i els pot transmetre a la població. Son molt

nombroses les notícies sobre Àfrica que, amb la relació actual entre Catalunya i el continent africà, podrien sortir a la premsa, afavorint així un equilibri més real de llurs societats.

Basant-nos ens els diferents tipus de seccions dels diaris, queda reflectit que la secció que cobreix més notícies és la d'Internacional. Potser és lògic pensar que sigui així, però no és gaire lògic veure com les seccions de Cultura, d'Economia i d'Esport estan gairebé desertes, davant de la immensa quantitat d'esdeveniments que passen cada dia al continent relacionats amb aquestes seccions. En posaré un parell d'exemples per clarificar-ho. 1r. Enmig d'un continent en ple creixement econòmic, Ghana va ser el segon país del món que més va créixer al 2011 després de Qatar, alguna cosa se'n deu poder dir, ja que segurament crida l'atenció a moltes dels nostres empresaris. 2n. Aquest darrer agost es van celebrar uns Jocs Olímpics on es va poder recordar que unes certes medalles se les enduen, edició rere edició, atletes africans. No hi ha curiositat entre la premsa sobre la vida d'aquests atletes entre una edició i una altra?

Pel què fa al període analitzat, tot i haver seleccionat amb precisió l'època, s'ha d'admetre que un mes és massa poc temps per poder treure unes conclusions purament representatives en els diferents aspectes. Crec que seria molt interessant poder fer aquest estudi amb el període de tot un any i, a poder ser, comparar-ne les dades amb un període d'un altre any, previ a la Primavera Àrab. Tot i que això requeriria un equip de treball amb plena dedicació.

Una de les conclusions en la es vol posar més èmfasi és la proporció de la representació territorial. Com s'ha observat als resultats, durant el període analitzat tan sols es parla de 20 països dels 54 que hi ha actualment a l'Àfrica, representant un 37%. Però d'aquesta vintena de països reflectits a la premsa, més d'un 75% de les notícies parlen única i exclusivament de 5 països. És a dir, que els altres 15 països surten, majoritàriament, una vegada en tot el mes. Si a més fem una divisió regional, es pot observar que un 73% de les notícies es concentren a l'Àfrica del Nord, mentre que l'Àfrica Subsahariana, tenint un 85% de la població del continent, només es veu reflectida en un 27% de les notícies.

Per tant després d'aquest breu estudi, es pot afirmar que la tendència de la premsa escrita catalana és centrar la major part de les seves notícies sobre el continent africà en un petit grup de països. Sobretot des de que a principis d'octubre de 2010 s'iniciaren les protestes dels països àrabs, data en la qual la premsa internacional començà a centrar, amb una especial atenció, la seva mirada vers les regions del Magrib i l'Orient Mitjà, per seguir de ben a prop tot allò que feia referència a l'anomenada Primavera Àrab.

És del tot cert que aquests fets són una sèrie d'importants aixecaments, manifestacions i protestes sense precedents. Però durant aquest període, la Primavera Àrab ha deixat al marge, de forma general, la resta de notícies. Ajuntant-hi les crisis financeres i econòmiques mundials, han quedat oblidades dels mitjans de comunicació notícies de gran rellevància.¹⁰ Només se n'acostumen a salvar aquelles notícies sobre situacions conflictives, moltes vegades amb col·laboració occidental.

---

¹⁰ SALVATIERRE, MIGUEL. 2012. El próspero negocio de la piratería en África. Madrid: Ed. Catarata & Casa África

Llavors qualsevol podria pensar que en l'esmentat continent no hi ha esdeveniments culturals o esportius. Però bé que es coneixen els cantants Youssou N'Dour i Alpha Blondy o la mítica Copa d'Àfrica. I això no sorgeix d'un dia per l'altre; hi ha tot un treball cultural i esportiu al darrera que mou un important volum de població. Com tampoc es parla entre la premsa catalana de notícies sobre contextos amb cert caire científic com la Ciència, l'Economia o les Noves Tecnologies.

De la mateixa manera es pot esmentar que la majoria de personalitats africanes que destaquen entre les planes de la nostra premsa, no ajuda a millorar la imatge del continent, ja que són senyors de la guerra, antics dictadors, polítics corruptes, militars, religiosos extremadament radicals, terroristes, pirates, immigrants (en el sentit pejoratiu de que només marxen, com si no hi hagués emigrants), etc. Lilian Thuram fa la reflexió de "imaginer un jeune homme blanc qui, pendant la scolarité, il n'avait jamais entendu parler des scientifiques blancs, ni souverains, ni révolutionnaires, ni philosophes, ni artistes ou d'écrivains de sa couleur."¹¹ D'es d'aquí es vol girar la truita i reflexionar sobre la impressió que hom pot tenir d'una altra cultura si només sent parlar d'ella de personalitats com les esmentades.

---

¹¹ THURAM, LILIAN. 2012. Mes étoiles noires. Paris: Ed. Philippe Rey